

שם : חיה

"חיה" הוא לא רק שמה של אישה, "חיה" היא לא רק חיה (animal), "חיה" היא לא רק מי שחיה את חייה (alive - live). "חיה" היא סביבה, טבע מפוסל, מקום שהוא שום מקום וכל מקום בעת ובעונה אחת.

אביטל כנעני מציגה בתערוכתה פיסול בעץ ואובייקטים מחימר. כל אחד מהפסלים משרטט סביב עצמו סביבה קטנה, מינורית, אך המערך הפיסולי השלם בחלל יוצר אפיזודה הנענית לנסיבות שנכפו עליה. מתוך הסיטואציה הפרוסה לעיני הצופה בחלל הגלריה, עולות שאלות אידיאולוגיות הנוגעות באופי היחסים בין פסל לסביבה, בין חיה לטבע, בין אדם לטבע, בין המבוית לפראי.

טבע חי-מת //

ציפור שרועה על הקרקע, זנבה הארוך משתפל מהקיר אל הרצפה, גופה מוטל עייף ומרוקן. מנגד, מקור ציפור גדול – איבר אחד מפוחלץ וגאוותני. המקור-חרטום שתלוי בזווית ישרה מהקיר כמו סל, מקפיא רגע שברירי שלפני הנפילה. "דמות" עומדת בגבה אלינו, ראשה תחוב בין שני קירות. מראשה משתפל 'שיער' ארוך וקווי, המתפתל ומתפלש על הרצפה כמו נחל שנקרש. "דמויות" גרומות מתגודדות לגוש עצי, צוואריהן כפופים ועל ראשיהן 'כובע' שמוט, עשוי חימר. במקום אחר, מונחת על הרצפה ערימה הפוכה, כמו חיה ש"נתקעה" על גבה ולא מצליחה להתהפך בחזרה. פיסות העץ הדחוסות מייצרות מסה עם איכויות רישומיות. נחשים מחימר ממוסמרים למדף עץ ומשתלשלים ממנו כשגופם באוויר – מעין יצורים צמיגיים, ספק ציפורים, ספק צלופחים, גושים כהים של חימר שחור המערערים בנוכחותם את החד-גוניות של העץ. בגבולות התוואי הפיסולי שלה, הופכת אביטל את היוצרות – האדם מטובען, הטבע מואנש. הפיסול בעץ משול לטבע סבוך, דביק, דליק – תכונות גשמיות המקנות לפיסול המופשט ממד אנושי.

הטבע המאולף, המבוית, הופך לסביבה מונפשת שאיתה מקיים הצופה יחסים של הזנה וכפיפות הדדית. המבט משוטט על פני מאפייני טבע שונים: אלמנטים מימיים, מוצקים, אטומים, פרה-היסטוריים, המצומצמים למהלכים ברוח החומר. לנוכח כל אחד מהם, הפסלים והאובייקטים חותרים במעורפל להגדרה עצמית כישות טוטאלית בעלת אחיזה בטבע כחומר, ולא עוד רק טבע כאובייקט.

מיתולוגיה של כירורגיה //

איך מתחיל העץ לקבל צורה ומשמעות מעבר ל"עציותו"? פיסות עץ רזות מחוברות זו אל זו בברגים ובמסמרים, חיבורים פשוטים. החוליות מרכיבות קווים, הקווים רושמים צורות מופשטות, כמו עצמות שמתלכדות יחדיו לבניית שלד, גוף אילוסטריטיבי נטול גשמיות. פיסול חומרי ולא חומרי בו זמנית. מובן שפיסול, מעצם היותו אובייקט תלת ממדי, מתפרש במושגים כמו חלל-מקום-גוף-משקל, אולם הפיסול של אביטל פותח אפשרות להתבונן בו כפי שמתבוננים ברישום. הפסלים והאובייקטים של אביטל הם השלכה של התפיסה התלת ממדית של הרישומים שלה. הפיסול בעץ הופך תחת ידיה לקו חי ואקספרסיבי, קו ששואף להיות הדבר עצמו – לא חיקוי, לא ציטוט ולא

אילוסטרציה אלא קו טהור. התנועות המאפיינות את הגישה שלה אל החומר (העץ) מזכירות את תנועת היד הרושמת – צוללת, טסה, נצמדת או מתרחקת. האסתטיקה הגולמית של הפיסול בעץ ובחימר אוצרת בתוכם כוח מאגי אפוף מסתורין. החומר, הגוף והצורה, על אף פשטותם, מביעים קשת של דקויות משתנות: לחץ והרפיה, חספוס וחלקלקות, כובד ומשקל, זכריות ונקביות, אנרגיה ועצלות, התחלה וסוף. אביטל מתרחקת מפיסול שיש בו אפילו שמץ של פיגורציה או ריאליזם המעוררים בצופה רגשות כמו חמלה או צער. היא שומרת אמונים לפיסול גולמי, יפה אבל לא מיופייף, חוצבת בעץ הלך רוח, תודעה, סיבה ותוצאה.

ציפור //

הציפור, בין שהיא חיה ובין שהיא מתה, היא סמל לשחרור טוטאלי, תעופה, היכולת להינתק בן רגע מהכאן והעכשיו ולעוף למקום רחוק, אחר. ואם סופה של הציפור ליפול או להתרסק – כך יהיה.

בתוך הדינמיקה הפיסולית של התערוכה, מעניין לסמן ארבעה אופני תנועה ספציפיים: הובלה, מעקב, בריחה, התמוטטות. בתוך הדינמיקה הפיסולית של התערוכה, מעניין לסמן ארבעה אופני תנועה ספציפיים: הובלה, מעקב, בריחה, התמוטטות, שהם נוכחים ומחלחלים לכל אחד מהפסלים המוצגים בתערוכה, ושמזמנים באופן מיידי התייחסות לציפור – לחיה ולכל המשמעויות שהיא מסמלת.

ההובלה הפעולה הקשה ביותר אך גם חסרת התכלית ביותר, שכן המשמעות שלה היא הקרבה עצמית. כולה הרואיות טהורה שנועדה להוכיח משהו הרבה יותר מאשר להבטיח השגת מטרה. המעקב פעולה שתמיד מזוהה עם עיסוק נבזית ובוגדנית. הבריחה היא אפיזודה פיוטית, המיועדת להדגים בדידות מרצון אך יעילותה מפקפקת – שכן הבורח אינו יכול להימלט ממנה. ההתמוטטות מבשרת נטישה. היא תמיד מחרידה וכואבת וגובה מחיר כבד.

נפילה //

"חיה" מתחוללת בזמן מיתי, זמן שהזיקה שלו לעבר, להווה, לעתיד רופפת. זמן נטול שורשים. אביטל לא חותרת לאחדות או הרמוניה, ובאופן מודע משמרת סממנים של אי וודאות, תלישות. כל עוד הקרקע מעורערת ולא יציבה, המאבק לשרוד הופך לצורך ממשי המשליך על החומר ומשתקף בקונפליקט בין הממד האקספרסיבי לבין הרצון להיות מופשט, בלתי מושג. הטבע הובס. העץ מתגלה במערומיו, כבר לא אנכי כמו בטבע אלא שרוע על הריצפה, תלוי על הקיר או כפוף, כאילו מודה באשמה המיוחסת לו.

תפיסת העולם של "חיה" מושתתת על החסרה והוספה. האופן בו הפסלים "תופסים" חלל, נפח, ובו בזמן גם מרוקנים אותו ואת עצמם, מזין את המערך הפיסולי השלם. על דרך הצמצום, כמו שירת הייקו, הנפילה של העץ, של הציפור, הנחשים או השערות, נעדרת פאתוס או דרמה ושומרת על איפוק שברירי ופגיע.

ארץ קטן

מקיא ארסו

ארץ קטן

קורא קריאת חרדתו

ארץ קטן

נבקע מתוכו

שקע רשעותו

ארץ קטן

שגעון אחזו

שגעון אחזו

אביבה אורי, טקסט מתוך רישום "ארץ קטן", 1985

טלי בן נון